

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ (4-8) ÖĞRETİM PROGRAMI'NDAKİ BİLİŞSEL KAZANIMLARIN YENİLENMİŞ BLOOM TAKSONOMİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

Investigation of Cognitive Gains in the Religious Culture and Moral Knowledge (4-8) Curriculum According to the Revised Bloom Taxonomy

Mehmet Yıldız

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Kadıburhaneddin İmam Hatip Ortaokulu,
Sivas / Türkiye.

Dr, Ministry of Education, Kadıburhaneddin İmam Hatip Secondary School
Sivas / Turkey.

mehhmetyildiz@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-4548-0648.

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 16 Mart/March 2021

Kabul Tarihi / Accepted: 4 Haziran/June 2021

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran/June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June 2021

Cilt / Volume: 19 **Sayfa/Pages:** 307-342

Atıf / Citation: Yıldız, Mehmet. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi [Investigation of Cognitive Gains in the Religious Culture and Moral Knowledge (4-8) Curriculum According to the Revised Bloom Taxonomy]". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]-Bozok University Journal of Faculty of Theology [BOZİFDER]*19 (Haziran/June 2021): 307-342.

<https://doi.org/10.51553/bozifder.898308>

Etik Beyan/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Mehmet Yıldız**).

İntihal/ Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2018'den itibaren uygulanmaya başlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan bilişsel kazanımları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre analiz etmektir. Bu amaç çerçevesinde programda yer alan 103 kazanım incelenmiş ve analiz edilmiştir. Çalışma nitel türde ve tarama modelindedir. Çalışmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın verileri Talim ve Terbiye Kurulunun 19.01.2018 tarihli ve 2 sayılı kararıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilen Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4-8) Öğretim Programı'ndan elde edilmiştir. Programda toplam 125 kazanım yer almaktadır. Bu kazanımların 103'ü bilişsel, 22'si duyuşaldır. Çalışmanın örneklemini, programda yer alan bilişsel alana ait 103 kazanımdan oluşmaktadır. Bu kazanımlar Yenilenmiş Bloom Taksonomi'sinin tablosu kullanılarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre taksonominin her iki boyutunda da kazanımların alt düzey basamaklarda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Kazanımların büyük çoğunluğunun bilgi boyutunda, olgusal bilgi ve kavramsal bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise hatırlama ve anlama basamaklarında olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Öğretim Programı, Kazanım, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi.

Abstract

The purpose of this study is to analyze the cognitive acquisitions in the Religious Culture and Moral Knowledge (4-8) Curriculum, which has been implemented since 2018, according to the Revised Bloom's Taxonomy. Within the framework of this purpose, 103 acquisitions in the program were examined and analyzed. The study is of qualitative type and scanning model. Document analysis technique was used to collect data in the study. The data of the study were obtained from the Religious Culture and Moral Knowledge Course (4-8), which was decided to be implemented as of the 2018-2019 academic year with the decision of the Board of Education dated 19.01.2018 and numbered 2. There are a total of 125 acquisitions in the program. 103 of these gains are cognitive and 22 are affective. The sample of the study consists of 103 acquisitions belonging to the cognitive area in the program. These gains were examined and analyzed using the table of the Revised Bloom Taxonomy. According to the findings obtained in the study, it was determined that the acquisitions in both dimensions of the taxonomy are concentrated in lower levels. It was seen that most of the gains were in factual knowledge and conceptual knowledge levels in the knowledge dimension, and in the remembering and comprehension levels in the cognitive process dimension.

Keywords: Religious Education, Religious Culture and Moral Knowledge, Curriculum, Acquisition, Revised Bloom's Taxonomy

Giriş

Bireyin davranışlarında istenilen yönde değişiklik meydana getirme denemelerinden oluşan bir süreç olarak tanımlanan¹ eğitimin temel işlevi, bireyin istidat ve yeteneklerini geliştirerek onun yaşadığı topluma

uyum sağlamasını, dengeli ve verimli bir hayat sürmesini sağlamaktır.¹ Bu anlamda eğitim; istenilen davranışları kazandırmayı, kusurlu davranışları düzeltmeyi, istenmeyen davranışları dönüştürmeyi amaçlar. Eğitim faaliyetleriyle bireye kazandırılması hedeflenen bu davranışlar, öğretim programlarında “kazanım” kavramıyla ifade edilmektedir. Öğretim programının en önemli unsurlarından biri olan kazanımlar öğrencilerin eğitim sürecinin sonunda edinecekleri bilgileri, becerileri, tutum ve değerleri ifade etmektedir. Bu nedenle kazanımların belirlenmesinde, öğrencilerin gelişim düzeyleri, programın amaçları ve içeriği dikkate alınmaktadır.²

Okullardaki öğretim faaliyetleri öğretim programları çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programları ise bireye kazandırılması amaçlanan niteliklere göre şekillenmektedir. Bu nitelikler, konu alanı çerçevesinde birey ve toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Bilimde ve teknolojiye meydana gelen gelişmelere bağlı olarak, birey ve toplumun ihtiyaçları da değişmektedir. Değişen bu ihtiyaçlar doğrultusunda, öğrenme ve öğretme konusundaki teori ve yaklaşımlarda ortaya çıkan yenilik ve gelişmelere bağlı olarak, eğitim sürecinde öğrenenin ve öğretmenin rolleri de değişmiştir. Günümüzde artık bilgiyi üreten ve bu bilgiyi işlevsel bir şekilde kullanarak problem çözebilen, eleştirel düşünebilen, vb. niteliklerdeki bireylerin yetişmesini sağlayacak öğretim faaliyeti önem kazanmıştır.³ Bu çerçevede günümüzdeki örgün eğitim faaliyetlerinin, öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel becerilerini geliştirecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersi için de farklı değildir. Diğer dersler gibi DKAB dersi de öğrencilerin, çağın gerektirdiği bilgi beceri ve anlayışı kazanmalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır.⁴

¹ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2005), 19.

² Hasan Yılmaz - Ali Murat Sünbül, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme* (Konya: Çizgi Kitabevi, 2004), 59.

³ Milli Eğitim Bakanlığı MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* (MEB, 2018), 11.

⁴ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 1.

Öğretim faaliyetinde öğrencinin kazanması planlanan davranışlar okul türlerine, aynı okuldaki sınıf seviyelerine ve aynı sınıftaki ders çeşitlerine göre ayrı ayrı belirlenmektedir. Bunun yanında bütün kazanımlara uygulanabilecek genel sınıflandırma çalışmaları da yapılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde en yaygın olanı Bloom Taksonomisi olarak bilinen çalışmadır. Bloom Taksonomisi'ne göre öğretim faaliyetinde öğrencinin kazanması planlanan davranışlar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç alana ayrılarak her bir alan kendi içinde basitten karmaşığa aşamalandırılmıştır. Bilişsel alan, bilgileri ve bilgilerle ilgili zihinsel süreçleri; duyuşsal alan, bireyde oluşan duygu ve değerleri; psikomotor alan ise bireyin kazandığı becerileri ifade etmektedir.⁵ Araştırmanın konusu bilişsel alanla sınırlı olduğu için sadece bu alan hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Bilişsel alanın sınıflandırması ilk olarak 1956'da yapılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre bilişsel alan; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme şeklinde altı basamağa ayrılmıştır.⁶ Bu sınıflandırma Anderson, Krathwohl ve diğerleri tarafından 2001'de güncellenmiştir. Bu güncelleme için iki temel neden ileri sürülmüştür. Bu nedenlerden ilki taksonominin ilk haline dikkatleri çekmek, ikincisi ise eğitimle ilgili yaşanan gelişmelere uyum sağlamaktır.⁷ Bu gerekçelerle yapılan güncelleme sonucunda bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu olmak üzere birbirleriyle ilişkili olan ve her boyutun kendi içinde basitten karmaşığa basamaklandırıldığı iki boyutlu bir yapı oluşturulmuştur. Bilgi boyutundaki basamaklar olgusal, kavramsal, işlemsel ve üstbilişsel olarak adlandırılırken, bilişsel süreç boyutundaki basamaklar hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma olarak adlandırılmıştır.⁸ Yenilenen sınıflandırmanın boyutları ve basamakları Tablo 1'de verilmiştir.

⁵ Mualla Selçuk, "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir Mi?", *İslamiyat* 1/1 (1998), 73.

⁶ Mehmet Fuat Turgut - Yaşar Baykul, *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 85-86.

⁷ Benjamin Bloom, *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals* (New York: David McKay Company Inc, 1956), 201-2017.

⁸ Lorin W. Anderson vd., *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama: Bloom'un Eğitimin Hedefleri İle İlgili Sınıflamasının Güncelleştirilmiş Biçimi*, çev. Durmuş Ali Özçelik

Tablo 1: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi⁹

Bilgi Boyutu	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi
Bilişsel Süreç Boyutu	Terimlerin bilgisi Özel ayrımı ve öğelerin bilgisi	Sınıflama ve kategorilerin bilgisi İlke ve genellemelerin bilgisi Kuram, model ve yapıların bilgisi	Konuya özel beceri ve algoritmaların bilgisi Konuya özel teknik ve yöntemlerin bilgisi Uygun yöntemi uygulama ölçütlerinin bilgisi	Stratejilerin bilgisi Uygun durum ve koşullarda bilişsel görevler bilgisi Öz bilgi-biliş ve öğrenmeyle ilgili güçlü ve zayıf yönlerin bilgisi
Hatırlama	Tanıma Anımsama			
Anlama	Yorumlama Örnekleme Sınıflama Özetleme Sonuç çıkarma Karşılaştırma Açıklama			
Uygulama	Yapma Yararlanma			
Çözümleme	Ayrıştırma Örgütme İrdeleme			

(Ankara: Pegem Akademi, 2010), xx.

⁹ David R. Krathwohl, "A revision of Bloom's Taxonomy: An Overview", *Theory into Practice* 41/4 (2002), 212-218.

Değerlendirme	Denetleme				
	Eleştirme				
Yaratma	Oluşturma				
	Planlama				
	Üretme				

Yenilenmiş taksonominin bilgi boyutunda yer alan olgusal bilgiler, konuyla ilgili terimler, özel ayrıntı ve ögeler hakkında öğrencilerin sahip olmaları gereken temel bilgilerdir. Kavramsal bilgiler, düzenlenmiş bilgi formları olup konuyla ilgili kategorileri, sınıflamaları, ilkeleri, genellemeleri, kuramları, modelleri ve yapıları kapsar. İşlemsel bilgiler, konuyla ilgili becerilerin, algoritmaların, yöntemlerin, tekniklerin ve bunları uygulama ölçütlerinin bilgisidir. Üstbilişsel bilgi ise bireyin kendi bilişinin bilgisi ve buna yönelik farkındalığıyla ilgili olup stratejik bilgiler ve bilişsel görevlerle ilgili bilgileri içerir.¹⁰ Taksonominin bilişsel süreç boyutunda ise 6 ana basamak ve 19 alt basamak yer almaktadır. Orijinal sınıflamadaki “bilgi” basamağı “hatırlama” olarak, “kavrama” basamağı “anlama” olarak, “analiz” basamağı “çözümleme” olarak, “sentez” basamağı ise “yaratma” olarak yeniden düzenlenmiştir. “Uygulama” ve “değerlendirme” basamaklarının isimleri değişmemiş, ancak “değerlendirme” basamağı sona alınmıştır. Tüm basamakların adlandırılmasında eylem ifade eden kelimeler kullanılmıştır.¹¹

Program geliştirme çalışmalarında önemli bir yol gösterici olan bu sınıflandırma ülkemizde MEB tarafından hazırlanan öğretim programlarını da etkilemiştir. Çünkü bu sınıflandırmanın öğretim programındaki kazanımların belirlenmesinde kolaylaştırıcı ve yol gösterici bir rolü vardır.¹² Bilişsel alandaki bu sınıflandırma ayrıca ölçme ve değerlendir-

¹⁰ Anderson vd., *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama: Bloom’un Eğitimin Hedefleri İle İlgili Sınıflamasının Güncelleştirilmiş Biçimi*.

¹¹ Nilay T. Bümen, “Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”, *Eğitim ve Bilim* 31/142 (2006), 6.

¹² Bümen, “Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi”, 3-4.

me yöntem, teknik ve araçlarının geliştirilmesinde ve öğretim sürecindeki ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin düzenlenmesinde öğretmenler ve eğitim bilimciler tarafından kullanılmaktadır.¹³ Bu durum DKAB dersi için de geçerlidir. Öğrencilerin gelişim düzeyleri, programın amaçları ve içeriği dikkate alınarak belirlenen DKAB kazanımlarının, bu sınıflandırmaya uygun olarak düzenlenmesinin etkili bir din eğitimi için önemli katkıları olacaktır.

Bu çalışmada, Talim ve Terbiye Kurulunun (TTK) kararıyla 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilen DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki kazanımlar, Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nde (YBT) yer alan bilişsel alan basamaklarına göre incelenmiştir. Yapılan literatür taramasında 2018'den itibaren uygulanan DKAB (4-8) Öğretim Programı özelinde bu konuda yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak DKAB kazanımlarının farklı amaçlarla incelendiği bazı araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bahsetmek yerinde olacaktır.

Çekin tarafından yapılan çalışmada 2010'da yürürlüğe giren İlköğretim DKAB Öğretim Programı kazanımları ile 2012'de yürürlüğe giren Ortaokul Temel Dini Bilgiler Dersi (TDB) Öğretim Programı kazanımları, duyuşsal hedefler açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmada DKAB ve TDB programındaki kazanımların daha çok bilişsel düzeyde olduğu, DKAB programının daha çok duyuşsal kazanım içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴

Gümüş tarafından yapılan çalışmada 2010'dan itibaren uygulanan İlköğretim DKAB Programı'ndaki kazanımlar, program geliştirme ilkeleri ve program geliştirmede kullanılan yöntem ve teknikler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmada programda yer alan toplam 231 kazanımdan %66'sının bilişsel olduğu, %27'sinin duyuşsal olduğu, %7'sinin psikomotor olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kazanımların her üç alanda da ilk basamaklarda yoğunlaştığı, genel hedeflere ve

¹³ Ömer Faruk Tutkun, "Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi Üzerine Genel Bir Bakış", *Sakarya University Journal of Education* 2/1 (2012), 16.

¹⁴ Abdulkadir Çekin, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı İle Ortaokul Temel Dini Bilgiler Dersi (İslam; I-II) Öğretim Programı Kazanımlarındaki Duyuşsal Hedefler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (2016), 55-97.

temel becerilere ulaşmak için elverişli olmadığı, dolayısıyla programın vizyonu ile uyummadığı ve bazı kazanımların doğru ifade edilmediği sonuçlarına ulaşmıştır.¹⁵

Tetik tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılında kabul edilen İlköğretim DKAB Öğretim Programı ile 2018 yılında onaylanan İlköğretim DKAB Öğretim Programı ünite ve kazanımlar açısından karşılaştırılmıştır. Çalışmada 2018 Programı'nın 2010 Programı'na göre daha sade olduğu ve daha az kazanımdan oluştuğu, 2018 Programı'nda yer alan bazı kazanımların çocukların gelişim düzeylerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶

2018'de yürürlüğe giren DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların hangi taksonomik anlayışla belirlendiği programda belirtilmemiştir. Ayrıca kazanımların taksonomik bir yapıda olmadığı düşünülmektedir. DKAB (4-8) kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre analiz edildiği bu çalışma, hem DKAB (4-8) Programı'nın değerlendirilmesine sağlayacağı katkı açısından hem de din eğitimi literatürüne yapacağı katkı açısından önem arz etmektedir.

1. Yöntem

DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki bilişsel kazanımların YBT'deki bilişsel alan basamaklarına göre incelendiği bu çalışma nitel türde ve tarama modelindedir. Tarama modelinde, var olan bir durum, olduğu şekilde tanımlanmaya çalışılır.¹⁷ Tarama modeli eğitim alanında yapılan araştırmalarda en çok kullanılan modeldir.¹⁸

Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme, doküman incelemesi gibi teknikler kullanılarak olay veya olgular doğal ortamı içerisinde ger-

¹⁵ Süleyman Gümüüş, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının (2010) Hedefleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/34 (2018), 597-618.

¹⁶ Hayati Tetik, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme", *Universal Journal of Theology* 3/1 (2018), 64-86.

¹⁷ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Ankara: Nobel Yayın, 2014), 77.

¹⁸ Şener Büyükoztürk vd., *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2019), 24.

çekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmaya çalışılır.¹⁹ Nitel türde olan bu çalışmada da veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak konu hakkında bilgi içeren yazılı kaynakların analizini kapsamaktadır.²⁰ Doküman incelemesinde veriler, var olan kayıt ve belgelerin incelenmesiyle elde edilir.²¹ Bu çalışmanın verileri TTK'nın 19.01.2018 tarih ve 2 sayılı kararıyla 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilen DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndan²² elde edilmiştir.

1.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, TTK'nın kararıyla 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilen DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan bilişsel alana ait kazanımlardan oluşmaktadır. Bu kapsamda öncelikle programda yer alan bilişsel kazanımlar tespit edilmiştir. Buna göre programdaki kazanımların sınıf düzeyi ve alan bazında dağılımı Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2: DKAB (4-8) Kazanımlarının Sınıf Düzeyleri ve Alanlara Göre Dağılımı

Sınıf	Bilişsel Kazanım Sayısı	Duyuşsal Kazanım Sayısı	Psikomotor Kazanım Sayısı	Toplam
4	16	3	0	19
5	18	11	0	29
6	21	3	0	24
7	23	2	0	25
8	25	3	0	28
Toplam	103	22	0	125

¹⁹ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin, 2018), 41.

²⁰ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 189.

²¹ Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 183; Veysel Sönmez - Füsün Gülderen Alacapınar, *Sosyal Bilimlerde Ölçme Aracı Hazırlama* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2016), 25.

²² MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*.

Tabloya göre programda yer alan toplam kazanım sayısı 125'tir. Bu kazanımlardan 22'si duyuşsaldır. Programda psikomotor kazanım yoktur. Çalışmamızın örneklemini oluşturan bilişsel kazanım sayısı ise 103'tür.

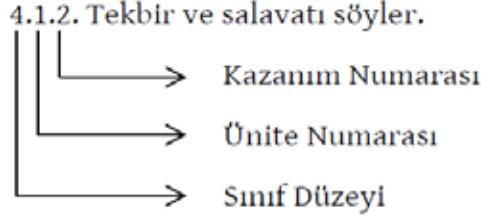
1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilen DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki kazanımlardan elde edilmiştir.²³ Programda yer alan 125 kazanım öncelikle bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olarak sınıflandırılmış ve çalışmanın örneklemini oluşturan 103 bilişsel kazanım tespit edilmiştir. Tespit edilen bilişsel kazanımlar sınıf seviyesine göre gruplandırılarak Tablo 1'de belirtilen "Yenilenmiş Bloom Taksonomisi" tablosuna göre incelenmiştir. Tablonun dikey boyutunda bilişsel süreç basamakları, yatay boyutunda bilgi basamakları yer almaktadır. Her iki boyuta göre incelenen kazanımlar ilişkili olduğu ana basamağın kutucuğuna yerleştirilmiştir.

Kazanımlar yerleştirilirken kazanım kodları kullanılmıştır. DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki her bir kazanım, sınıf düzeyi, ünite numarası ve kazanım numarası dikkate alınarak kodlanmıştır. Kodlamada birinci rakam sınıf düzeyini, ikinci rakam ünite numarasını, üçüncü rakam kazanım numarasını ifade etmektedir. Kodlamanın açılımı Şekil 1'de belirtilmiştir. Tüm bilişsel kazanımlar kodları kullanılarak Tablo 1'de belirtilen "Yenilenmiş Bloom Taksonomisi" tablosuna yerleştirilmiştir. Örneğin Şekil 1'de belirtilen 4.1.2 kodlu kazanım bilişsel süreç boyutunda "hatırlama" basamağında, bilgi boyutunda "işlemsel bilgi" basamağında yer almaktadır. Dolayısıyla bu kazanım her iki basamağın keştiği hücreye yerleştirilmiştir. Bu şekilde örneklemini oluşturan tüm kazanımların tablodaki yeri belirlenerek frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

²³ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), "Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı" (09 Şubat 2021).

Şekil 1: Kazanım Kodunun Açılımı

2. Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki 103 bilişsel kazanım YBT tablosuna göre incelenerek analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sınıf seviyelerine göre frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak sunulmuştur.

2.1. 4. Sınıf DKAB Dersi Bilişsel Kazanımlarına İlişkin Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda 4. sınıf düzeyinde 19 kazanım yer almaktadır.²⁴ Bu kazanımlar, kazanımların kodları ve alanları Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3. 4. Sınıf DKAB Dersi Kazanımları ve Alanları

Kazanımlar ve Kodları	Alan
4.1.1. Dinî ifadeleri, günlük konuşmalarda doğru ve yerinde kullanır.	Bilişsel
4.1.2. Tekbir ve salavatı söyler.	Bilişsel
4.1.3. Dilek ve dualarda kullanılan dinî ifadeler örnekler verir.	Bilişsel
4.1.4. Sübhaneke duasını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
4.2.1. İslam'ın inanç esaslarını sıralar.	Bilişsel

²⁴ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 13.

4.2.2. İslam'ın şartlarını söyler.	Bilişsel
4.2.3. Kur'an-ı Kerim'in iç düzeni ile ilgili kavramları tanımlar.	Bilişsel
4.2.4. Âmentü duasını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
4.3.1. Bireyin güzel ahlaklı olmasında dinin rolünü fark eder.	Duyuşsal
4.3.2. İnsani ilişkilerin gelişmesinde sevgi ve saygının önemini ve gerekliliğini savunur.	Duyuşsal
4.3.3. Fâtîha suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
4.4.1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu çevrenin genel özelliklerini açıklar.	Bilişsel
4.4.2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) aile büyüklerini tanır.	Bilişsel
4.4.3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu, çocukluk ve gençlik yıllarını özetler.	Bilişsel
4.4.4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çocukluk ve gençlik yıllarındaki davranışlarını kendi hayatı ile ilişkilendirir.	Bilişsel
4.4.5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke ve Medine yıllarını özetler.	Bilişsel
4.4.6. Salli ve Barik dualarını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
4.5.1. İslam dininin temizliğe verdiği öneme örnekler verir.	Bilişsel
4.5.2. Temiz ve düzenli olmaya özen gösterir.	Duyuşsal

Tabloda belirtildiği üzere 4. sınıf kazanımlarının 16'sı bilişsel, 3'ü duyuşsal alana yöneliktir. 4. sınıf bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: 4. Sınıf Bilişsel Kazanımların YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilgi Boyutu				Toplam
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	4.2.1.,		4.1.2.,	9
		4.2.2.,		4.1.4.,	
		4.2.3.,		4.2.4.,	
		4.4.2.		4.3.3.,	
	Anlama	4.1.3.,	4.4.1.,		5
		4.4.3.,	4.5.1.		
		4.4.5.			
	Uygulama	4.1.1.,			1
	Çözümleme				
	Değerlendirme				4.4.4.
Yaratma					
Toplam	8	2	5	1	16

Tablo 4'e göre 4. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; olgusal bilgi basamağında 8, kavramsal bilgi basamağında 2, işlemsel bilgi basamağında 5, üst bilişsel bilgi basamağında 1 kazanım olduğu görülmektedir. Bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde; hatırlama basamağında 9, anlama basamağında 5, uygulama basamağı ile değerlendirme basamağında 1'er kazanım olduğu görülmektedir. Çözümleme ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım yoktur. Kazanımların dağılımının yüzde ve frekans değerleri Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5: 4. Sınıf Bilişsel Kazanımlarının Dağılımının Frekans Tablosu

		Bilgi Boyutu									
		Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	4	25,00	-	-	5	31,25	-	-	9	56,25
	Anlama	3	18,75	2	12,50	-	-	-	-	5	31,25
	Uygulama	1	6,25	-	-	-	-	-	-	1	6,25
	Çözümleme	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Değerlendirme	-	-	-	-	-	-	1	6,25	1	6,25
	Yaratma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam		8	50,00	2	12,50	5	31,25	1	6,25	16	100,00

Tabloya göre 4. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %50'sinin olgusal bilgi basamağında, %12,50'sinin kavramsal bilgi basamağında, %31,5'inin işlemsel bilgi basamağında, %6,25'inin üst bilişsel bilgi basamağında yer aldığı görülmektedir. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %56,25'inin hatırlama basamağında, %31,25'inin anlama basamağında, %6,25'inin uygulama basamağında %6,25'inin değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %25'i olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %18,75'i olgusal bilgi/anlama basamağında, %6,25'i olgusal bilgi/uygulama basamağında, %12,50'si kavramsal bilgi/anlama basamağında, %31,25'i işlemsel bilgi/hatırlama basamağında, %6,25'i üst bilişsel bilgi/değerlendirme basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların, bilgi boyutunda olgusal bilgi ve işlemsel bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.2. 5. Sınıf DKAB Dersi Bilişsel Kazanımlarına İlişkin Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda 5. sınıf düzeyinde 29 kazanım yer almaktadır.²⁵ Bu kazanımlar, kazanımların kodları ve alanları Tablo 6'da belirtilmiştir.

Tablo 6. 5. Sınıf DKAB Dersi Kazanımları ve Alanları

Kazanımlar ve Kodları	Alan
5.1.1. Evrendeki mükemmel düzen ile Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliği arasında ilişki kurar.	Bilişsel
5.1.2. Allah'ın (c.c.) her şeyin yaratıcısı olduğunu fark eder.	Duyuşsal
5.1.3. Allah'ın (c.c.) Rahmân ve Rahîm isimlerinin yansımalarına örnekler verir.	Bilişsel
5.1.4. Allah'ın (c.c.) her şeyi işittiğinin, bildiğinin, gördüğünün ve her şeye gücünün yettiğinin farkında olur.	Duyuşsal
5.1.5. Allah'a (c.c.) imanın, insan davranışlarına etkisini fark eder.	Duyuşsal
5.1.6. Duanın anlamını ve önemini örneklerle açıklar.	Bilişsel
5.1.7. Hz. İbrahim'in (a.s.) tevhide davetini özetler.	Bilişsel
5.1. 8. İhlâs suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
5.2.1. Ramazan ayı ve orucun önemini fark eder.	Duyuşsal
5.2.2. Ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramları örneklerle açıklar.	Bilişsel
5.2.3. Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanır.	Bilişsel
5.2.4. Hz. Davud'un (a.s.) hayatını özetler.	Bilişsel

²⁵ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 13.

5.2.5. Rabbena dualarını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
5.3.1. Toplumsal hayatta nezaket kurallarına uygun davranışlar sergilemeye özen gösterir.	Duyuşsal
5.3.2. Selamlaşma adabına riayet eder.	Duyuşsal
5.3.3. İletişim ve konuşma adabına uygun davranır.	Duyuşsal
5.3.4. Sofra adabına riayet eder.	Duyuşsal
5.3.5. Hz. Lokman'ın (a.s.) öğütlerini hayatına yansıtmaya özen gösterir.	Duyuşsal
5.3.6. Tahiyat duasını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
5.4.1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile evlilik sürecini özetler.	Bilişsel
5.4.2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) aile içi iletişimine örnekler verir.	Bilişsel
5.4.3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) aile fertlerinin güzel davranışlarını değerlendirir.	Bilişsel
5.4.4. Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'in (r.a.) ahlaki erdemlerini kendisine örnek alır.	Duyuşsal
5.4.5. Kevser suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
5.5.1. Mimarimizde yer alan dinî motifleri inceler.	Bilişsel
5.5.2. Musikimizde dinin izlerine örnekler verir.	Bilişsel
5.5.3. Edebiyatımızdan dinin izlerine örnekler bulur.	Bilişsel
5.5.4. Örf ve âdetlerimizde yer alan dinî unsurları fark eder.	Duyuşsal
5.5.5. Hz. Süleyman'ın (a.s.) hayatını özetler.	Bilişsel

Tabloda belirtildiği üzere 5. sınıf kazanımlarının 18'i bilişsel, 11'i duyuşsal alana yöneliktir. 5. sınıf bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: 5. Sınıf Bilişsel Kazanımların YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilgi Boyutu				Toplam
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	5.2.3., 5.5.1.		5.1.8., 5.2.5., 5.3.6., 5.4.5.	6
	Anlama	5.1.7., 5.2.2., 5.2.4., 5.4.1., 5.4.2., 5.5.2., 5.5.3., 5.5.5.	5.1.3., 5.1.6.		10
	Uygulama				
	Çözümleme		5.1.1.		1
	Değerlendirme		5.4.3.		1
	Yaratma				
	Toplam	10	4	4	18

Tablo 7'ye göre 5. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; olgusal bilgi basamağında 10, kavramsal bilgi basamağında 4, işlemsel bilgi basamağında 4 kazanım yer almaktadır. Üst bilişsel bilgi basamağında kazanım yoktur. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde; hatırlama basamağında 6, anlama basamağında 10, çözümleme basamağı ile değerlendirme basamağında 1 kazanım olduğu görülmektedir. Uygulama ve yaratma basa-

maklarında yer alan kazanım yoktur. Kazanımların dağılımının yüzde ve frekans değerleri Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8: 5. Sınıf Bilişsel Kazanımlarının Dağılımının Frekans Tablosu

	Bilgi Boyutu										
	Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	2	11,11	-	-	4	22,22	-	-	6	33,33
	Anlama	8	44,44	2	11,11	-	-	-	-	10	55,56
	Uygulama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Çözümleme	-	-	1	5,56	-	-	-	-	1	5,56
	Değerlendirme	-	-	1	5,56	-	-	-	-	1	5,56
	Yaratma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	10	55,56	4	22,22	4	22,22	-	-	18	100,00	

Tabloya göre 5. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %55,56’sı olgusal bilgi basamağında, %22,22’si kavramsal bilgi basamağında, %22,22’si işlemsel bilgi basamağında yer almaktadır. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %33,33’ünün hatırlama basamağında, %55,56’sının anlama basamağında, %5,56’sının çözümleme basamağında, %5,56’sının değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %11,11’i olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %44,44’ü olgusal bilgi/anlama basamağında, %11,11’i kavramsal bilgi/anlama basamağında, %5,56’sı kavramsal bilgi/çözümleme basamağında, %5,56’sı kavramsal bilgi/değerlendirme basamağında, %22,22’si işlemsel bilgi/hatırlama basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların, bilgi boyutunda olgusal bilgi basamağında; bilişsel süreç boyutunda ise hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.3. 6. Sınıf DKAB Dersi Bilişsel Kazanımlarına İlişkin Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda 6. sınıf düzeyinde 24 kazanım yer almaktadır.²⁶ Bu kazanımlar, kazanımların kodları ve alanları Tablo 9'da belirtilmiştir.

Tablo 9. 6. Sınıf DKAB Dersi Kazanımları ve Alanları

Kazanımlar ve Kodları	Alan
6.1.1. Peygamber ve peygamberlik kavramlarını tanımlar.	Bilişsel
6.1.2. Peygamberlerin özelliklerini ve görevlerini açıklar.	Bilişsel
6.1.3. Peygamberlerde insanlar için güzel örnekler olduğunu fark eder.	Duyuşsal
6.1.4. Vahyin gönderiliş amacını araştırır.	Bilişsel
6.1.5. İlahi kitapları ve gönderildiği peygamberleri eşleştirir.	Bilişsel
6.1.6. Hz. Âdem'in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla özetler.	Bilişsel
6.1.7. Kunut dualarını okur, anlamını söyler.	Bilişsel
6.2.1. İslam'da namaz ibadetinin önemini, ayet ve hadislerden örneklerle açıklar.	Bilişsel
6.2.2. Namazları, çeşitlerine göre sınıflandırır.	Bilişsel
6.2.3. Namazın kılınına örnekler verir.	Bilişsel
6.2.4. Hz. Zekeriya'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıır.	Bilişsel
6.2.5. Fil suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
6.3.1. İslam dininin yasakladığı zararlı alışkanlıklara ayet ve hadislerden örnekler verir.	Bilişsel
6.3.2. Zararlı alışkanlıkların başlama sebeplerini sorgular.	Bilişsel
6.3.3. Zararlı alışkanlıklardan korunma yollarını tartışır.	Bilişsel
6.3.4. Zararlı alışkanlıklardan kaçınmaya istekli olur.	Duyuşsal
6.3.5. Hz. Yahya'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanıır.	Bilişsel
6.3.6. Tebbet suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
6.4.1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) davetinin Mekke Dönemini değerlendirir.	Bilişsel
6.4.2. Medine'ye hicretin sebep ve sonuçlarını irdeler.	Bilişsel

²⁶ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 14.

6.4.3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) davetinin Medine Dönemini değerlendirir.	Bilişsel
6.4.4. Nasr suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
6.5.1. Toplumumuzu birleştiren temel değerleri fark eder.	Duyuşsal
6.5.2. Dinî bayramların ve önemli gün ve gecelerin toplumsal bütünleşmeye olan katkısını yorumlar.	Bilişsel

Tabloda belirtildiği üzere 6. sınıf kazanımlarının 21'i bilişsel, 3'ü duuşsal alana yöneliktir. 6. sınıf bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımını Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: 6. Sınıf Bilişsel Kazanımların YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilgi Boyutu				Toplam
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	6.1.1.,		6.1.7.,	7
		6.2.4.,		6.2.5.,	
		6.3.5.		6.3.6., 6.4.4.	
	Anlama	6.1.2.,	6.1.5.,		8
		6.1.6.,	6.2.1.,	6.2.3.	
		6.3.1.	6.2.2., 6.5.2.		
	Uygulama				
Çözümleme		6.1.4.,		4	
		6.3.2., 6.3.3., 6.4.2.			
Değerlendirme	6.4.1., 6.4.3.			2	
Yaratma					
Toplam	8	8	5	21	

Tablo 10'a göre 6. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; olgusal bilgi basamağında 8, kavramsal bilgi basamağında 8, işlemsel bilgi basamağında 5 kazanım yer almaktadır. Üst bilişsel bilgi basamağında kazanım yoktur. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde; hatırlama basamağında 7, anlama basamağında 8, çözümlenme basamağında 4, değerlendirme basamağında 2 kazanım yer almaktadır. Uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım yoktur. Kazanımların dağılımının yüzde ve frekans değerleri Tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11: 6. Sınıf Bilişsel Kazanımlarının Dağılımının Frekans Tablosu

	Bilgi Boyutu										
	Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	3	14,29	-	-	4	19,05	-	-	7	33,33
	Anlama	3	14,29	4	19,05	1	4,76	-	-	8	38,10
	Uygulama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Çözümlenme	-	-	4	19,05	-	-	-	-	4	19,05
	Değerlendirme	2	9,52	-	-	-	-	-	-	2	9,52
	Yaratma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	8	38,10	8	38,10	5	23,81	-	-	21	100,00

Tabloya göre 6. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %38,10'u olgusal bilgi basamağında, %38,10'u kavramsal bilgi basamağında, %23,81'i işlemsel bilgi basamağında yer almaktadır. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %33,33'ünün hatırlama basamağında, %38,10'unun

anlama basamağında, %19,05'inin çözümlenme basamağında, %9,52'sinin değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %14,29'u olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %14,29'u olgusal bilgi/anlama basamağında, %9,52'si olgusal bilgi/değerlendirme basamağında, %19,05'i kavramsal bilgi/anlama basamağında, %19,05'i kavramsal bilgi/çözümlenme basamağında, %19,05'i işlemsel bilgi/hatırlama basamağında, %4,76'sı işlemsel bilgi/anlama basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların, bilgi boyutunda olgusal bilgi ve kavramsal bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.4. 7. Sınıf DKAB Dersi Bilişsel Kazanımlarına İlişkin Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda 7. sınıf düzeyinde 25 kazanım yer almaktadır.²⁷ Bu kazanımlar, kazanımların kodları ve alanları Tablo 12'de belirtilmiştir.

Tablo 12. 7. Sınıf DKAB Dersi Kazanımları ve Alanları

Kazanımlar ve Kodları	Alan
7.1.1. Varlıklar âlemini özelliklerine göre ayırt eder.	Bilişsel
7.1.2. Melekleri özellikleri ve görevlerine göre sınıflandırır.	Bilişsel
7.1.3. Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasındaki ilişkiyi yorumlar.	Bilişsel
7.1.4. Ahiret hayatının aşamalarını açıklar.	Bilişsel
7.1.5. Allah'ın (c.c.) adil, merhametli ve affedici olması ile ahiret inancı arasında ilişki kurar.	Bilişsel
7.1.6. Hz. İsa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	Bilişsel

²⁷ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 14.

7.1.7. Nâs suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
7.2.1. İslam'da hac ibadetinin önemini ayet ve hadisler ışığında yorumlar.	Bilişsel
7.2.2. Haccın yapılışını özetler.	Bilişsel
7.2.3. Umre ibadeti ve önemini açıklar.	Bilişsel
7.2.4. Kurban ibadetini İslam'ın yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önem açısından değerlendirir.	Bilişsel
7.2.5. Hz. İsmail'in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	Bilişsel
7.2.6. En'âm suresi 162. ayeti okur, anlamını söyler.	Bilişsel
7.3.1. Güzel ahlaki tutum ve davranışları örneklerle açıklar.	Bilişsel
7.3.2. Örnek tutum ve davranışların, birey ve toplumların ahlaki gelişimine olan katkısını değerlendirir.	Bilişsel
7.3.3. Tutum ve davranışlarında ölçülü olmaya özen gösterir.	Duyuşsal
7.3.4. Hz. Salih'in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	Bilişsel
7.3.5. Felak suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
7.4.1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insani yönünü ayetlerden hareketle yorumlar.	Bilişsel
7.4.2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik yönüyle ilgili özelliklerini ayırt eder.	Bilişsel
7.4.3. Kâfirun suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
7.5.1. Dinin farklı yorum biçimleri olabileceğinin farkına varır.	Duyuşsal
7.5.2. İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorum biçimlerini sınıflandırır.	Bilişsel
7.5.3. Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumları ayırt eder.	Bilişsel
7.5.4. Alevilik-Bektaşilikle ilgili temel kavram ve erkânları açıklar.	Bilişsel

Tabloda belirtildiği üzere 7. sınıf kazanımlarının 23'ü bilişsel, 2'si duyuşsal alana yöneliktir. 7. sınıf bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımı Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: 7. Sınıf Bilişsel Kazanımların YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilgi Boyutu				Toplam
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	7.1.6., 7.2.5., 7.3.4.		7.1.7., 7.2.6., 7.3.5., 7.4.3.	7
	Anlama	7.3.1., 7.5.4.	7.1.1., 7.1.2., 7.1.3., 7.1.4., 7.2.1., 7.2.3., 7.4.1., 7.5.2.	7.2.2.	11
	Uygulama				
	Çözümleme		7.1.5., 7.4.2., 7.5.3.		3
	Değerlendirme		7.2.4., 7.3.2.		2
	Yaratma				
	Toplam	5	13	5	23

Tablo 13'e göre 7. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; olgusal bilgi basamağında 5, kavramsal bilgi basamağında 13, işlemsel bilgi basamağında 5, kazanım yer almaktadır. Üst bilişsel bilgi basamağında kazanım yoktur. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde; hatırlama basamağında 7, anlama basamağında 11, çözümleme basamağında 3, değerlendirme basamağında 2 kazanım yer almaktadır. Uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım yoktur. Kazanımların dağılımının yüzde ve frekans değerleri Tablo 14'te belirtilmiştir.

Tablo 14: 7. Sınıf Bilişsel Kazanımlarının Dağılımının Frekans Tablosu

	Bilgi Boyutu									
	Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hatırlama	3	13,04	-	-	4	17,39	-	-	7	30,43
Anlama	2	8,70	8	34,78	1	4,35	-	-	11	47,83
Uygulama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çözümleme	-	-	3	13,04	-	-	-	-	3	13,04
Değerlendirme	-	-	2	8,70	-	-	-	-	2	8,70
Yaratma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	5	21,74	13	56,52	5	21,74	-	-	23	100,00

Tabloya göre 7. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %21,74'ü olgusal bilgi basamağında, %56,52'si kavramsal bilgi basamağında, %21,74'ü işlemsel bilgi basamağında yer almaktadır. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %30,43'ünün hatırlama basamağında, %47,83'ünün anlama basamağında, %13,04'ünün çözümleme basamağında, %8,70'inin değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %13,04'ü olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %8,70'i olgusal bilgi/anlama basamağında, %34,78'i kavramsal bilgi/anlama basamağında, %13,04'ü kavramsal bilgi/çözümleme basamağında, %8,70'i kavramsal bilgi/değerlendirme basamağında, %17,39'u işlemsel bilgi/hatırlama basamağında, %4,35'i işlemsel bilgi/anlama basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların, bilgi boyutunda kavramsal bilgi basamağında; bilişsel süreç boyutunda ise anlama ve hatırlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.5. 8. Sınıf DKAB Dersi Bilişsel Kazanımlarına İlişkin Bulgular

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda 8. sınıf düzeyinde 28 kazanım yer almaktadır.²⁸ Bu kazanımlar, kazanımların kodları ve alanları Tablo 15'te belirtilmiştir.

Tablo 15. 8. Sınıf DKAB Dersi Kazanımları ve Alanları

Kazanımlar ve Kodları	Alan
8.1.1. Kader ve kaza inancını ayet ve hadislerle açıklar.	Bilişsel
8.1.2. İnsanın ilmi, iradesi, sorumluluğu ile kader arasında ilişki kurar.	Bilişsel
8.1.3. Kaza ve kader ile ilgili kavramları analiz eder.	Bilişsel
8.1.4. Toplumda kader ve kaza ile ilgili yaygın olan yanlış anlayışları sorgular.	Bilişsel
8.1.5. Hz. Musa'nın (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	Bilişsel
8.1.6. Ayet el-Kürsi'yi okur, anlamını söyler.	Bilişsel
8.2.1. İslam'ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ayet ve hadisler ışığında yorumlar.	Bilişsel
8.2.2. Zekât ve sadaka ibadetini ayet ve hadislerle açıklar.	Bilişsel
8.2.3. Zekât, infak ve sadakanın bireysel ve toplumsal önemini fark eder.	Duyuşsal
8.2.4. Hz. Şuayb'in (a.s.) hayatını ana hatlarıyla tanır.	Bilişsel
8.2.5. Maûn suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
8.3.1. Din, birey ve toplum arasındaki ilişkiyi yorumlar.	Bilişsel
8.3.2. İslam dininin can, nesil, akıl, mal ve din emniyetiyle ilgili ortaya koyduğu ilke ve hedefleri analiz eder.	Bilişsel
8.3.3. Hz. Yusuf'un (a.s.) örnek hayatından ilkeler çıkarır.	Bilişsel

²⁸ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 15.

8.3.4. Asr suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
8.4.1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğruluğu ve güvenilir kişiliği ile peygamberlerin özellikleri arasında ilişki kurar.	Bilişsel
8.4.2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) merhametli ve affedici oluşunu davranışlarında yansıtmaya özen gösterir.	Duyuşsal
8.4.3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) istişareye verdiği önemi ortaya koyan örnek olaylardan hareketle gündelik hayatla ilgili çıkarımlarda bulunur.	Bilişsel
8.4.4. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cesaret ve kararlılığını örnek olaylarla açıklar.	Bilişsel
8.4.5. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hakkı gözetmedeki hassasiyetine örnekler verir.	Bilişsel
8.4.6. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insanlara verdiği değeri örneklerle açıklar.	Bilişsel
8.4.7. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek davranışlarının toplumsal hayattaki önemini değerlendirir.	Bilişsel
8.4.8. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hikmetli söz ve davranışlarıyla insanları iyiye ve güzele yönlendirdiğini fark eder.	Duyuşsal
8.4.9. Kureş suresini okur, anlamını söyler.	Bilişsel
8.5.1. İslam dininin temel kaynaklarını tanır.	Bilişsel
8.5.2. Ayetlerden hareketle Kur'an'ın ana konularını sınıflandırır.	Bilişsel
8.5.3. Kur'an-ı Kerim'in temel özelliklerini değerlendirir.	Bilişsel
8.5.4. Hz. Nuh'un (a.s.) tevhide davetini özetler.	Bilişsel

Tabloda belirtildiği üzere 8. sınıf kazanımlarının 25'1 bilişsel, 3'ü duyuşsal alana yöneliktir. 8. sınıf bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: 8. Sınıf Bilişsel Kazanımların YBT'ye Göre Dağılımı

	Bilgi Boyutu				Toplam
	Olgusal Bilgi	Kavramsal Bilgi	İşlemsel Bilgi	Üst Bilişsel Bilgi	
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	8.1.5., 8.2.4., 8.5.1.		8.1.6., 8.2.5., 8.3.4., 8.4.9.	7
	Anlama	8.1.1., 8.2.2., 8.5.4.	8.2.1., 8.3.1., 8.3.3., 8.4.3., 8.4.4., 8.4.5., 8.4.6., 8.5.2.		11
	Uygulama				
	Çözümleme	8.1.3.	8.1.2., 8.3.2., 8.4.1.		4
	Değerlendirme		8.1.4., 8.4.7., 8.5.3.		3
	Yaratma				
	Toplam	7	14	4	25

Tablo 16'ya göre 8. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; olgusal bilgi basamağında 7, kavramsal bilgi basamağında 14, işlemsel bilgi basamağında 4 kazanım yer almaktadır. Üst bilişsel bilgi basamağında kazanım yoktur. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde; hatırlama basamağında 7, anlama basamağında 11, çözümleme basamağında 4, değerlendirme

basamağında 3 kazanım yer almaktadır. Uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım yoktur. Kazanımların dağılımının yüzde ve frekans değerleri Tablo 17'de belirtilmiştir.

Tablo 17: 8. Sınıf Bilişsel Kazanımlarının Dağılımının Frekans Tablosu

	Bilgi Boyutu										
	Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Hatırlama	3	12,00	-	-	4	16,00	-	-	7	28,00	
Bilişsel Süreç Boyutu	Anlama	3	12,00	8	32,00	-	-	-	-	11	44,00
	Uygulama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Çözümleme	1	4,00	3	12,00	-	-	-	-	4	16,00
	Değerlendirme	-	-	3	12,00	-	-	-	-	3	12,00
	Yaratma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	7	28,00	14	56,00	4	16,00	-	-	25	100,00	

Tabloya göre 8. sınıf bilişsel kazanımlarının bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %28'i olgusal bilgi basamağında, %56'sı kavramsal bilgi basamağında, %16'sı işlemsel bilgi basamağında yer almaktadır. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %28'inin hatırlama basamağında, %44'ünün anlama basamağında, %16'sının çözümleme basamağında, %12'sinin değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %12'si olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %12'si olgusal bilgi/anlama basamağında, %4'ü olgusal bilgi/çözümleme basamağında, %32'si kavramsal bilgi/anlama basamağında, %12'si kavramsal bilgi/çözümleme basamağında, %12'si kavramsal bilgi/değerlendirme basamağında, %16'sı işlemsel bilgi/hatırlama basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların,

bilgi boyutunda kavramsal bilgi ve olgusal bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise anlama ve hatırlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

2.6. DKAB (4-8) Tüm Bilişsel Kazanımların Dağılımı

DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki tüm bilişsel kazanımların YBT'ye göre dağılımı Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: DKAB (4-8) Programı'nda Yer Alan Tüm Bilişsel Kazanımların Dağılımının Frekans Tablosu

		Bilgi Boyutu									
		Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üst Bilişsel Bilgi		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bilişsel Süreç Boyutu	Hatırlama	15	14,56			21	20,39			36	34,95
	Anlama	19	18,45	24	23,30	2	1,94			45	43,69
	Uygulama	1	0,97							1	0,97
	Çözümleme	1	0,97	11	10,68					12	11,65
	Değerlendirme	2	1,94	6	5,83			1	0,97	9	8,74
	Yaratma									0	0,00
	Toplam	38	36,89	41	39,81	23	22,33	1	0,97	103	100,00

Tabloya göre DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan 103 bilişsel kazanımın bilgi boyutundaki dağılımı incelendiğinde; kazanımların %36,89'u olgusal bilgi basamağında, %39,81'i kavramsal bilgi basamağında, %22,33'ü işlemsel bilgi basamağında, %0,97'si üst bilişsel bilgi basamağında yer almaktadır. Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımına bakıldığında; %34,95'inin hatırlama basamağında, %43,69'unun anlama basamağında, %0,97'sinin uygulama basamağında, %11,65'inin çözümleme basamağında, %8,74'ünün değerlendirme basamağında yer aldığı görülmektedir. Bilgi boyutu ve bilişsel süreç

boyutu birlikte incelendiğinde kazanımların %14,56'sı olgusal bilgi/hatırlama basamağında, %18,45'i olgusal bilgi/anlama basamağında, %0,97'si olgusal bilgi/uygulama basamağında, %0,97'si olgusal bilgi/çözümleme basamağında, %1,94'ü olgusal bilgi/değerlendirme basamağında, %23,30'u kavramsal bilgi/anlama basamağında, %10,68'i kavramsal bilgi/çözümleme basamağında, %5,83'ü kavramsal bilgi/değerlendirme basamağında, %20,39'u işlemsel bilgi/hatırlama basamağında, %1,94'ü işlemsel bilgi/anlama basamağında, %0,97'si üst bilişsel bilgi/değerlendirme basamağında yer almaktadır. Bu sonuçlara göre kazanımların, bilgi boyutunda kavramsal bilgi ve olgusal bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise anlama ve hatırlama basamaklarında yoğunlaştığı görülmektedir.

3. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan İlköğretim DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki kazanımlar, YBT'nin bilişsel alan basamakları dikkate alınarak incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

4. sınıf bilişsel kazanımlarının bilişsel süreç boyutundaki dağılımına göre, kazanımların önemli bir kısmının hatırlama (%56,25) ve anlama (%31,25) basamaklarında olduğu, çözümleme ve değerlendirme basamaklarında yer alan kazanım olmadığı, uygulama (%6,25) ve değerlendirme (%6,25) basamaklarında yer alan kazanımların ise az sayıda olduğu görülmektedir. Bilgi boyutundaki dağılımına göre, kazanımların olgusal bilgi (%50) ve işlemsel bilgi (%31,25) basamaklarında yoğunlaştığı, kavramsal bilgi (%12,50) ve üst bilişsel bilgi (%6,25) basamaklarında ise az sayıda kazanımın yer aldığı görülmektedir.

5. sınıf bilişsel kazanımlarının bilişsel süreç boyutundaki dağılımına göre, kazanımların büyük çoğunluğunun hatırlama (%33,33) ve anlama (%55,56) basamaklarında olduğu, uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım olmadığı, çözümleme (%5,56) ve değerlendirme (%5,56) basamaklarında ise az sayıda kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutundaki dağılımına göre kazanımların yarıdan fazlasının ol-

gusal bilgi (%55,56) basamağında yer aldığı, kavramsal bilgi (%22,22) ve işlemsel bilgi (%22,22) basamaklarında daha az kazanım olduğu, üst bilişsel bilgi basamağında ise hiçbir kazanım olmadığı görülmektedir.

6. sınıf bilişsel kazanımlarının bilişsel süreç boyutundaki dağılımına göre, kazanımların büyük çoğunluğunun hatırlama (%33,33) ve anlama (%38,10) basamaklarında olduğu, uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım olmadığı, çözümlleme (%19,05) ve değerlendirme (%9,52) basamaklarında ise daha az sayıda kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutundaki dağılıma göre, kazanımların olgusal bilgi (%38,10), kavramsal bilgi (%38,10) ve işlemsel bilgi (%23,81) basamaklarında yoğunlaştığı, üst bilişsel bilgi basamağında ise kazanım bulunmadığı görülmektedir.

7. sınıf bilişsel kazanımlarının bilişsel süreç boyutundaki dağılımına göre, kazanımların büyük çoğunluğunun hatırlama (%30,43) ve anlama (%47,83) basamaklarında olduğu, uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım olmadığı ve çözümlleme (%13,04) ve değerlendirme (%8,70) basamaklarında ise az sayıda kazanım olduğu görülmektedir. Kazanımların bilgi boyutundaki dağılımına göre yarından fazlasının kavramsal bilgi (%56,52) basamağında yer aldığı, olgusal bilgi (%21,74) ve işlemsel bilgi (%21,74) basamaklarında daha az kazanım olduğu, üst bilişsel bilgi basamağında ise kazanım olmadığı görülmektedir.

8. sınıf bilişsel kazanımlarının bilişsel süreç boyutundaki dağılımına göre, kazanımların büyük çoğunluğunun anlama (%44) ve hatırlama (%28) basamağında yer aldığı, uygulama ve yaratma basamaklarında yer alan kazanım olmadığı, çözümlleme (%16) ve değerlendirme (%12) basamaklarında ise az sayıda kazanım olduğu görülmektedir. Kazanımların bilgi boyutundaki dağılımına göre, yarından fazlasının kavramsal bilgi (%56) basamağında yer aldığı, olgusal bilgi (%28) ve işlemsel bilgi (%16) basamaklarında daha az kazanım olduğu, üst bilişsel bilgi basamağında ise hiçbir kazanım olmadığı görülmektedir.

Tüm kazanımlar birlikte incelendiğinde bilişsel süreç boyutunda kazanımların büyük çoğunluğunun hatırlama (%34,95) ve anlama (%43,69) basamaklarında yoğunlaştığı, yaratma basamağında hiçbir sı-

nif düzeyinde kazanım bulunmadığı; uygulama (%0,97), çözümlenme (%11,65) ve değerlendirme (%8,74) basamaklarında az sayıda kazanım olduğu görülmektedir. Bilgi boyutunda kazanımların olgusal bilgi (%36,89), kavramsal bilgi (%39,81) ve işlemsel bilgi (%22,33) basamaklarında yoğunlaştığı, üst bilişsel bilgi basamağında ise sadece bir kazanım olduğu görülmektedir.

Kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı genel olarak değerlendirildiğinde, üst düzey basamaklarda yer alan kazanım oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Buna göre kazanımların, görüş ifade etme, yöntem geliştirme, fikir ve çözüm üretme, karar verme gibi, öğrencilerin üst düzey zihinsel becerilerinin gelişmesine katkı sağlamayacağı söylenebilir. Ayrıca bu durum, DKAB (4-8) Öğretim Programı'nın beceri temelli bir anlayışa sahip olması ile çelişmektedir. Zira temel becerileri ön planda tutan bir anlayışla hazırlanan DKAB (4-8) programı, öğrencinin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılarak, ön bilgilerinden hareketle araştırma yapabileceği, keşfedebileceği, problem çözebileceği öğrenme ortamına işaret etmektedir.²⁹ Ancak DKAB kazanımlarının bilişsel alanın alt basamaklarında yoğunlaşmış olması, öğrencinin öğrenme sürecindeki aktifliğinin önünde bir engel olarak durmaktadır. Çünkü DKAB dersinde beceri temelli öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, bu becerileri geliştirmeye yönelik kazanımların programda daha yoğun olması gerekmektedir. Ayrıca bu durum anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesine de engel teşkil etmektedir. Zira öğrenmenin öznesi olan öğrencinin aktif katılımını sağlayacak üst düzey basamaklarda yer alan kazanımlara yer verilmeyen bir eğitim sürecinde anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesi de beklenemez. Böyle bir süreçte din eğitimi, sunulan her dinî bilginin doğru kabul edildiği ezbere dayalı bir eğitime, öğrenci ise verilen bilgileri düşünmeden, sorgulamadan kabul eden/ezberleyen pasif alıcıya dönüşür.

Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ni hazırlayanlara göre sınıf düzeyi ve öğrencilerin gelişim düzeyleri yükseldikçe, üst düzey basamaklarda

²⁹ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 8.

yer alan kazanım oranlarının da artması gerekmektedir.³⁰ Ancak DKAB (4-8) programında yer alan kazanımlarda, taksonomik açıdan öğrencilerin sınıf düzeylerini ve dolayısıyla zihinsel gelişim düzeylerini dikkate alan aşamalı durum olmadığı, kazanımların belli basamaklarda yoğunlaştığı ve diğer basamakların ihmal edildiği görülmektedir. Kazanımların öğrencinin zihinsel gelişimine uygun olması anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesi için önem arz etmektedir. Öğrenciler 4. sınıftan 8. sınıfa ilerledikçe, bilişsel gelişim açısından somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine doğru bir gelişme göstermektedirler.³¹ Dolayısıyla sınıf seviyesi ilerledikçe alt düzey bilişsel basamaklardaki kazanımların yoğunluğunun azalması, üst düzey bilişsel basamaklardaki kazanımların yoğunluğunun artması gerekir.

DKAB (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların taksonomik yapıda olmayışı DKAB öğretim sürecinde yapılan ölçme ve değerlendirme sürecine de yansiyacaktır. Kazanımların alt basamaklarda yoğunlaşmış olması, öğrencinin çözümlenme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey zihinsel becerilerini geliştirecek ve onu eleştirel düşünmeye yöneltecek şekilde ölçme ve değerlendirme yapmanın önünde bir engel olacaktır. Yapılan araştırmalarda DKAB öğretmenlerinin ölçme değerlendirme faaliyetlerinde daha çok hatırlama ve anlama basamaklarında soruları tercih ederken, bilgiyi çözümlenmeye, yorumlamaya ve değerlendirmeye yönelik soruları daha az tercih ettikleri görülmektedir.³² DKAB kazanımlarının hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaşıyor olmasının, öğretmenlerin bu tercihlerinde etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak DKAB (4-8) Öğretim Programı'ndaki kazanımların

³⁰ Anderson vd., *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama: Bloom'un Eğitimin Hedefleri İle İlgili Sınıflamasının Güncelleştirilmiş Biçimi*.

³¹ Münire Erden - Yasemin Akman, *Gelişim ve Öğrenme* (Arkadaş Yayınevi, 2004), 69.

³² Muhammed Şevki Aydın, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992), 194-195; Ali Güngör, *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001), 63; Osman Cingöz - Süleyman Akyürek, "Dkab Öğretmenlerinin, Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Eleştirel Düşünme Eğitimine Katkı Sağlayacak Şekilde Kullanma Durumları", *Bilimname* 2021/44 (2021), 274.

hazırlanmasında taksonomik bir anlayışla hareket edilmediği, kazanımların; bilgi boyutunda olgusal ve kavramsal bilgi basamaklarında; bilişsel süreç boyutunda ise hatırlama ve anlama basamaklarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda sınıf düzeyi ve öğrenci gelişim seviyelerinin dikkate alınarak, kazanımların taksonomik bir anlayışla revize edilmesi, üst düzey becerilerin geliştirilmesi için üst basamaklarda yer alan kazanım sayılarının artırılması önerilebilir.

Kaynakça

- Anderson, Lorin W. vd. *Öğrenme Öğretim ve Değerlendirme İle İlgili Bir Sınıflama: Bloom'un Eğitimin Hedefleri İle İlgili Sınıflamasının Güncelleştirilmiş Bıçımı*. çev. Durmuş Ali Özçelik. Ankara: Pegem Akademi, 2010.
- Aydın, Muhammed Şevki. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992.
- Bloom, Benjamin. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals*. New York: David McKay Company Inc, 1956.
- Bümen, Nilay T. "Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi". *Eğitim ve Bilim* 31/142 (2006), 3-14.
- Büyüköztürk, Şener vd. *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 26. Basım, 2019.
- Cingöz, Osman - Akyürek, Süleyman. "Dkab Öğretmenlerinin, Ölçme ve Değerlendirme Tekniklerini Eleştirel Düşünme Eğitimine Katkı Sağlayacak Şekilde Kullanma Durumları". *Bilimname* 2021/44 (2021), 239-278. <https://doi.org/10.28949/bilimname.695541>
- Çekin, Abdulkadir. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı İle Ortaokul Temel Dini Bilgiler Dersi (İslam; I-II) Öğretim Programı Kazanımlarındaki Duyuşsal Hedefler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (2016), 55-97. <https://doi.org/10.18498/amauidf.251529>
- Erden, Münire - Akman, Yasemin. *Gelişim ve Öğrenme*. Arkadaş Yayınevi, 13. Basım, 2004.
- Gümüş, Süleyman. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının (2010) Hedefleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Hitit Üni-*

- versitesi *İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/34 (2018), 597-618. <https://doi.org/10.14395/hititilahiyat.505044>
- Güngör, Ali. *İlköğretim Okulları İkinci Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirme Sorunları*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın, 26. Basım, 2014.
- Krathwohl, David R. "A revision of Bloom's Taxonomy: An Overview". *Theory into Practice* 41/4 (2002), 212-218.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. MEB, 2018.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı". 09 Şubat 2021. Erişim 09 Şubat 2021. <https://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>
- Selçuk, Mualla. "Din Öğretimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir Mi?". *İslamiyat* 1/1 (1998), 73-87.
- Sönmez, Veysel - Alacapınar, Füsün Gülderen. *Sosyal Bilimlerde Ölçme Aracı Hazırlama*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2016.
- Tetik, Hayati. "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi 2010-2018 Öğretim Programı Ünite ve Kazanımları Üzerine Bir Değerlendirme". *Universal Journal of Theology* 3/1 (2018), 64-86.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 3. Basım, 2005.
- Turgut, Mehmet Fuat - Baykul, Yaşar. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi, 6. Basım, 2014.
- Tutkun, Ömer Faruk. "Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi Üzerine Genel Bir Bakış". *Sakarya University Journal of Education* 2/1 (2012), 14-22. <https://doi.org/10.19126/suje.47552>
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin, 11. Basım, 2018.
- Yılmaz, Hasan - Sünbül, Ali Murat. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2. Basım, 2004.